

heele linie wel onherroepelijk verwonnen achten". Er zouden dan meer zinnen aan te halen zijn, die op een anderen — en verderen — gang der overdenkingen wijzen, bijv. waarin wordt vastgesteld, dat „in onze dagen de structuur der gansche samenleving verzwakt ligt, terwijl de al te overmoedige doktrine van een in alles doorgevoerd individualisme ten slotte tot een verbrokkelend, onvruchtbaar en verarmend particularisme leidt". Zoo lezen we deze artikelen van Veth — als't ware met den vinger langs de regels na, omdat we wenschen te vernemen wat hij, in zijn ernstigste uren, met volle inspanning van zijn helder denkvermogen en zijn scherpziendheid, over deze altijd nog hangende kwestie te zeggen had. Maar, als zoovelen, blijft hij op een bepaalde hoogte van zijn onderzoek en overdenkingen steken en wel bij het nawijzen der kenteekenende verschijnselen van verval en ontreddering, terwijl het aanduiden van den oorzakelijken factor hoofdzakelijk op onderstellingen berust, uitgaande van traditioneele opvattingen over wezen en strekking der kunst. „Kunst en Samenleving" . . . met elkaar in verband te brengen is prachtig, maar dan . . . met die twee woorden andersom gesteld. Want Kunst moet dan niet vooropstaan, maar: Samenleving. Zoo ook bij de theorieën over Gemeenschapskunst, waarbij te zeer wordt voorbij gezien, dat onder de Gemeenschap wat anders nog moet verstaan worden dan een individuen-gezelschap dat meent aan de bovenmenschenlijke machten, die het apparaat der geestelijke en stoffelijke cultuur bestieren, de verrijzenis te kunnen afdreinen eener kunst, welke de (uiterlijke) vergelijking met deze of gene uit het verledene kan doorstaan. De thans levende menschheid zooals die, in haar algemeenheid gezien, eerst begonnen is zich te reorganiseeren, heeft ook zijn onderbewuste verlangens naar kunst, maar zal alleen voldaan kunnen worden door eene, waarin zij zich zelf herkent.

We zouden hier echter tot misplaatste uitweidingen kunnen geraken. Wanneer wij ons meer bepalen tot het aanleidende motief, kan er op gewezen worden, dat Veth bij zijn behandeling van dit zoo gewichtige onderwerp, toch ook meer zoekt tot den kern door te dringen en daarmee de kwestie in een zuiverder ideeël-menschelijk licht te zien, waar hij betoogt: „en juist door een samenleving, die in plaats van op willekeurige verhoudingen, op een harmonischer grondslag mocht berusten, zou zeker een kunst gesteund en gevoed zijn die, meer dan in uiterlijke bijzonderheden en voorbijgaanden prikkel in het eeuwige haar wortel wil zoeken". Dus toch — Samenleving voorop!

Dit lijken uitingen van een verder-strekkende grondgedachte, die echter niet verder tot afwikkeling kwam.

Het kan ook zijn, dat meer uit een onderbewust dan beredeneerd inzicht Veth allengs ging beseffen, dat restauratie geen uitkomst bood, gelijk het weer-opstellen van een beeld, dat in brokstukken uiteen ligt, een hopeloos